

Complexnummer: 510453

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Kerkcomplex

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

510454, 510455

Woonplaats

Heerenveen

Gemeente

Heerenveen

Provincie

Fryslân

Locatie van het hoofdobject

Crackstraat 11, 8441 ES te Heerenveen

Complexomschrijving

Inleiding

Het complex, bestaande uit een KERK -in een aan de Delftse School verwante bouwstijl- en een aan de zuidwesthoek via een 'hals' hiermee verbonden PASTORIE in Interbellum-architectuur, is in 1934-'35 gebouwd naar ontwerp (1932) van H.C.M. van Beers uit Huis ter Heide bij Zeist; uitvoerder was Jos Nyenhuis uit Arnhem, die voordien drie kerken van Van Beers had gebouwd. Het complex is gelegen op een terrein waar voordien een boerderij stond, achter de lintbebouwing van het Fok. Het terrein wordt ingesloten door de gevorkte Crackstraat en de bebouwing aan het Fok en Achter de Kerk. De kerk is globaal volgens de Heilige Linie georiënteerd. De doorbraak via de biechtstoel in de zuidelijke zijgevel is voor bescherming van rijkswege van ondergeschikt belang.

Waardering

Het complex, bestaande uit de R.K. kerk en de pastorie, dat in 1935 in Heerenveen naar ontwerp van H.C.M. van Beers is gerealiseerd, is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als uitdrukking van de geschiedenis van de Roomskatholieke kerk in Friesland m.n. te Heerenveen,
- vanwege de toegepaste bouwstijl met aan de Delftse school ontleende stijlelementen,
- vanwege de hoge mate van belang van het complex binnen het oeuvre van architect H.C.M. van Beers,

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de zeer hoge mate van esthetische kwaliteit van het ontwerp,
- vanwege de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur,
- vanwege de zeer hoge mate van architectonische gaafheid van de exterieurs en van het interieur van de kerk,
- vanwege de hoge mate van gaafheid van de samenstellende onderdelen van het complex,
- als markant herkenningspunt in Heerenveen.

Monumentnummer*: 510454

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	20 januari 1999
Kadaster deel/nr	82683/183

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
Heerenveen	Heerenveen	Fryslân		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Tjalleberd	A			11613

Omschrijving**

Inleiding

De KERK, gewijd aan de Heilige Geest, is in 1932-'33 in Heerenveen gebouwd. Het ontwerp (1932), onder Interbellum-architectuur met stijlinvloeden van de Delftse School, is van de hand van architect H.C.M. van Beers uit Huis ter Heide bij Zeist. De hoofdaannemer was Jos Nyenhuis uit Arnhem. De inrichting van de kerk is gewijzigd door verplaatsing van meubilair zoals het preekgestoelte, het orgel en het doopvont.

Omschrijving

De plattegrond van de kerk is in hoofdzaak rechthoekig, maar de lagere aanbouwen van transepten en sacristie aan de koorzijde refereren aan het latijns kruis met aan de noordoostzijde een kleine zeshoekige doopkapel. Het schip heeft aan de oostzijde een rechte koorsluiting. De westzijde van het schip wordt gedomineerd door een gedeeltelijk omsloten toren. Het schip heeft een zadeldak belegd met leien en in het zuidelijk dakschild zijn drie kleine kapellen met vierruitsvensters onder een wolfdak. Op de oostelijke gevelsluiting, ter hoogte van de aankapping van de korte en lagere transepten, rijst een vierkant torenlichaam uit het dak als betrof het een vieringtoren. Het torenlichaam wordt bekroond door een kleine ingesnoerde achzijdige en met koper belegde spits, waarop een granaatappel. De façade aan de westzijde wordt gedomineerd door de vrijwel ongelede klokkentoren met ingesnoerde achzijdige spits, belegd met leien en bekroond door een ijzeren torenkruis voorzien van een granaatappel. Aan weerszijden van de toren zijn ondiepe zijportalen, die enigermate verwijzen naar de historische narthex, onder een lessenaardak belegd met leien. De zeskantige doopkapel is door een korte corridor verbonden met de kerk en heeft een zeskantige ingesnoerde spits met een eenvoudige ijzeren bekroning. Het opgaand muurwerk van de kerk bestaat uit bruine bezande baksteen in Noors verband gemetseld op een klinker trasraam. Langs de dakrand is een streks gemetselde rand en een uitkragende rollaag. Het schip is vijf raamtraveeën diep; de noordgevel van het schip wordt geleed door vier steunberen met vijf spitsboogvormige vensters onder dubbele rollaag. In de transepten is een breder spitsboogvenster. De vensters hebben een natuurstenen (tufstenen) tracering met gekleurd glas-in-lood in de zijschepen en gebrandschilderd glas in de transepten (Maria en Jozef voorstellingen). De sacristie heeft drie spitsboogvensters. De

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

zuidzijde van de kerk is vergelijkbaar met de noordgevel, maar minder consequent uitgevoerd. De toegangen bevinden zich aan de westzijde van de kerk in de voet van de toren. De hoofdingang is teruggelegd in een spitsbogig, trapsgewijs toelopend portiek. De dubbele houten deur met zwaar ijeren sluitwerk heeft een spitsboogvormig bovenlicht met glas-in-lood. Natuursteen is gebruikt voor de detaillering: de vorktracering en onderdorpel van het venster, de aanzetstenen en plint van de portiek. Boven de hoofdingang is een diepliggend roosvenster met vijf rollagen rondom; ervoor een groot smeedijzeren kruis. De gevels van de klokkenzolder zijn aan de vier zijden gelijk: aan elke gevel is boven de dubbele spitsboogvormige galmgaten een wijzerplaat van het uurwerk aangebracht. De galmopeningen hebben gedeeltelijk een ijeren hekwerk, maar zijn verder open. In de toren hangen drie luidklokken van de fa. Petit & Fritsen (Aarle-Rixtel) uit 1947 en 1949 (twee). In de zijportalen, met spitsboogvensters en betegelde vloer, zijn zij-ingangen. De 'vieringtoren' heeft aan drie zijden drie smalle spitsboogvormige vensters. De aangebouwde vm. doopkapel, thans Mariakapel, heeft smalle spitsboogvormige vensters met glas-in-lood en enkele brandschilderingen, o.a. een vis.

Het schip van de kerk is driebeukig: een breed middenschip en twee smalle zijbeuken met een kooromgang; de kerkvloer is betegeld met okergele plavuizen met lineaire versieringen in blauw en roodbruin. De midden- en zijbeuken worden van elkaar gescheiden door betonnen zuilen. De zijbeuken worden overspannen door een kruisgewelf; de middenbeuk wordt overkluisd door een spitsbogig netgewelf gemetseld in bruine bakstenen met rode en gele bakstenen voor de tectonische accentuering. In de zuidelijke zijmuur zijn biechtstoelen. De scheiding tussen koor en schip is gemarkeerd door een hoge gemetselde spitsboog, met siermetselwerk in kruispatroon, op rechthoekige pijlers. Zeven spitsbogen, rustend op zuilen en kolommen, vormen de openingen in de koorafsluiting naar de kooromgang en de kruisarmen. Vier beeldhouwwerken bevinden zich aan de zwikken van de bogen; van noord naar zuid zijn dit resp. Johannes, Lucas, Mattheus en Marcus; erboven zijn zeven dubbele spitsboognissen met een deelpilaster en een smeedijzeren hekwerk. Aan de oostzijde is een glasmozaïek met het symbool van de Heilige Geest: een witte duif. In de 'vieringtoren', een achtdelig kruisgewelf op pendentiefs, zijn negen gekleurde glas-in-lood vensters.

In het interieur bevindt zich historisch meubilair, ondermeer de gebeeldhouwde kuip van de preekstoel, nog afkomstig uit de oude kerk en vervaardigd door het atelier Mengelberg (Utrecht, 1908), beelden van o.a. de H.H. Petrus, Theresia van Lisieux en Antonius, hoofdaltaar met tabernakel en zijaltaren en het orgel. Het orgel, vh. op de galerij en thans in het noordoostelijke deel van de zijbeuk, is vervaardigd door fa. Gebr. Adema uit Leeuwarden. Het instrument is, op een paar stomme pijpen na, integraal bewaard gebleven, inclusief de originele windvoorziening (waarvan echter de handbediening verloren is gegaan). Het orgel is afkomstig uit het van 1842 daterende en omstreeks 1980 afgebroken waterstaatskerkje aan Het Meer, waarvoor het orgel in 1867 werd vervaardigd. Het is één van de zeldzame, vroege en nagenoeg gaaf bewaard gebleven Adema-orgels. De originele kas werd bij de overplaatsing van het orgel vrijwel volledig verwijderd. In 1986 is het orgel voorzien van een nieuwe kas en gerestaureerd. Het schip wordt gevuld door vier rijen kerkbanken: twee brede rijen worden geflankeerd door twee smalle rijen. De fraai gesneden houten banken uit 1901 zijn per rij bevestigd op houten vloerdelen, over de eigenlijke betegelde vloer gelegd.

Waardering

De R.K. kerk, gewijd aan de H. Geest en in 1932-33 in Heerenveen gebouwd naar ontwerp van H.C.M. van Beers, is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als uitdrukking van de geschiedenis van het Rooms-Katholicisme in de overwegend protestantse provincie Friesland,
- vanwege de toegepaste bouwstijl, met aan de Delftse School ontleende stijlelementen,

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de hoge mate van belang van het bouwwerk binnen het oeuvre van architect H.C.M. van Beers,
- vanwege de zeer hoge mate van esthetische kwaliteit van het ontwerp,
- vanwege de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur,
- vanwege de zeer hoge mate van architectonische gaafheid van het exterieur,
- vanwege de hoge mate van gaafheid van het kerkinterieur,
- het orgelinstrument is van algemeen belang als zeldzaam, vroeg en nagenoeg gaaf bewaard gebleven voorbeeld van de Adema-orgels in Friesland,
- vanwege de hoge mate van belang voor het aanzien van de plaats Heerenveen,
- als markant herkenningspunt in Heerenveen.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk

Monumentnummer*: 510455

Status rijksmonument
Inschrijving register* 20 januari 1999
Kadaster deel/nr 82685/67

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heerenveen Heerenveen Fryslân

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Tjalleberd A 11613

Omschrijving**

Inleiding

\t

De PASTORIE van de R.K. kerk, gewijd aan de H. Geest, is als onderdeel van het complex in 1934-'35 in Interbellum-architectuur gerealiseerd naar ontwerp van H.C.M. van Beers uit Huis ter Heide bij Zeist; hoofdaannemer was Jos Nyenhuis uit Arnhem. Het huis is met de kerk verbonden door een 'hals'. De recentelijke nieuwbouw (vergaderruimten) achter de pastorie is voor de bescherming van rijkswege van ondergeschikt belang.

\t

Omschrijving

\t

De PASTORIE is op een rechthoekig grondplan gebouwd. Het pand is in twee bouwlagen opgetrokken in bruin bezande bakstenen. Het flauw hellende, overstekende schilddak is belegd met leien. Op het zuidelijke dakvlak een gemetselde schoorsteen. In de 'hals' tussen woonhuis en kerk is een houten governiste voordeur, met een tweetreeds betonnen stoep onder een betonnen luifel. Boven de luifel is een smal bovenlicht met glas-in-lood. In de voorgevel is een drizijdige erker en een balkon met een gemetselde balustrade erop. De H-vensters op de begane grond, met glas-in-lood bovenlichten onder rollaag, hebben bakstenen afzaten. De rechthoekige vensters op de verdieping bevinden zich direct onder de dakvoet. De achtergevel wordt op de begane grond ingedeeld door H-vensters met glas-in-lood bovenlichten. De deur heeft een glas-in-lood bovenlicht en een drietreeds gemetselde stoep.

\t

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

\t

De pastorie, in 1934-35 in Heerenveen gebouwd naar ontwerp van H.C.M. van Beers, is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

\t

- als oorspronkelijk onderdeel van het visueel gave complex,

\t

- vanwege het bijzondere belang van het object binnen het oeuvre van de architect,

\t

- vanwege de redelijke mate van esthetische kwaliteit van het ontwerp,

\t

- vanwege de hoge mate van architectonische gaafheid van het exterieur.

\t

\t

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

Pastorie(F)